

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Oslo, 01.12.2019

Deres ref.:
17/1538-16

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2016/2864

Saksbehandler:
Kirvil Stoltenberg

Oversendelsesbrev - Underlag til evaluering av Klimasats-ordningen

Miljødirektoratet har gjort en vurdering av Klimasats som virkemiddel i det kommunale klimaarbeidet basert på en ekstern evaluering. Vi anbefaler videreføring av en støtteordning spesielt for kommuner og fylkeskommuner. Vi har vurdert hva som har fungert bra med dagens ordning, og foreslår mulige justeringer i en eventuell videreføring. I lys av vårt samfunnsoppdrag, roller og oppgaver mener vi at det er hensiktsmessig at Miljødirektoratet forvalter en eventuell videreføring. Fylkesmannen bør fortsatt involveres i arbeidet for å sikre god lokal relevans. Vi har også vurdert andre måter klimaarbeidet i kommunene kan styrkes ytterligere på.

Vi viser til brev fra Klima- og miljødepartementet (KLD) 15. februar 2019 og videre til møte med KLD 21. august 2019, hvor KLD utdypet formålet med oppdraget. Vi takker for utsatt frist på leveransen. Vedlagt følger Miljødirektoratets svar på oppdraget.

Miljødirektoratet er bedt om å utarbeide et underlag til bruk i en evaluering av støtteordningen Klimasats, før det tas stilling til om og eventuelt hvordan den skal videreføres. Miljødirektoratet er også bedt om å vurdere å innhente en eventuell ekstern evaluering av Klimasatsordningen i dette arbeidet. Blant spørsmålene KLD ønsker vurdering av er hvordan Klimasats-ordningen fungerer som et klimavirkemiddel, behovet for en ordning rettet spesifikt mot tiltak i kommuner og fylkeskommuner, hvilke tilfeller av markedssvikt/barrierer ordningen retter seg mot, forholdet mellom Klimasats og andre støtteordninger, om formålet med ordningen kan ivaretas av Enova og alternative måter å nå formålene som ordningen skal ivareta.

Ekstern evaluering gjennomført av Menon Economics

Klimasats er følgeevaluert av Menon Economics over tre år. I forbindelse med den tredje og siste rapporten fikk Menon et tilleggsoppdrag for å gi innspill til dette oppdraget. Rapporten oppsummerer derfor effektene av Klimasats-tildelingene over periodene 2016-2018, og har sett spesielt på hvilke markedssvikter og barrierer Klimasats bidrar til å bygge ned, samt hvilke virkemidler kommunene etterspør fra staten. Miljødirektoratets svar på oppdraget bygger i stor grad evalueringsrapportene fra Menon. Årets rapport er lagt ved. De øvrige rapportene finnes her:

<https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2018/januar-2018/evaluering-av-klimasats/>
<https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2019/januar-2019/folgeevaluering-av-klimasats/>

Stor variasjon i organisering og tiltak

Kommunene, inkludert fylkeskommunene, kan gjennom bruk av ulike roller påvirke mange av klimagassutslippene. Kommunene har viktige virkemidler og kan gjennomføre tiltak, både for å kutte utslipp i egen drift, og ikke minst tilrettelegge for at innbyggere og virksomheter kan kutte sine utslipp. De er også sentrale for å hindre at nye utslipp oppstår og øke opptaket av klimagasser fra dagens nivå gjennom god arealforvaltning.

Kommunene har et ansvar for å bidra til å kutte utslippene, jf SPR klima – og energiplanlegging og klimatilpasning. Det er ikke satt noe tallfestet mål for hvor mye kommunene skal bidra til å kutte, og det er stor variasjon mellom kommunene når det gjelder ambisjonsnivå, integrering av klimaarbeidet i kommunens oppgaver, samt ressurser og kompetanse til gjennomføring. De siste årene har oppmerksomheten rundt klima økt i mange kommuner, og stadig flere gjennomfører klimatiltak. Opprettelsen av Klimasats i 2016 framstår som en av flere viktige drivere.

Klimasats som virkemiddel for reduserte utslipp og omstilling

Det er kartlagt en rekke markedssvikter og barrierer for gjennomføring av klimatiltakene, som betyr at klimatiltakene ikke vil bli gjennomført uten bruk av virkemidler. Menon peker på at ordningen kan begrunnes i ulike typer markedssvikt: ordningen bidrar til reduserte klimagassutslipp, bygger opp under læringseffekter, bidrar til at teknologier tas i bruk i markedet og til større nettverk for eksempel for brukere av ladestasjoner (også kalt nettverksekskernaliteter).

Følgeevalueringen dokumenterer at utløsende effekt er relativt høy og stabil på rundt 70 prosent disse tre årene, dvs. at Klimasats i høy grad utløser klimatiltak som ellers ikke ville blitt gjennomført. Prosjektgjennomføringen er høy, mellom 92 prosent og 87 prosent, noe som indikerer at prosjektene faktisk gjennomføres som planlagt i stor grad, og få prosjekter avlyses.

Følgeevalueringen dokumenterer også at støtteordningen har viktige tilleggseffekter. Om lag halvparten av prosjektene rapporterer at tiltaket har ført til at kommunen setter i gang ytterligere klimatiltak. Over disse tre åra sier også en økende andel at Klimasats fører til mer kompetanse om klima i kommunen. Det som er verdt å legge merke til er at også kommuner som har fått *avslag* på sine søknader rapporterer om økt kompetanse og gjennomføring av ytterligere klimatiltak som følge av at de søkte på støtten – til tross for at de altså ikke fikk støtte. En økende andel kommuner sprer erfaringer og resultater fra prosjektene til andre kommuner, noe som vi antar kan medføre ytterligere økt oppmerksomhet og igangsetting av flere klimatiltak.

Følgeevalueringen gir etter Miljødirektoratets mening dekning for å hevde at Klimasats gir økt oppmerksomhet rundt og gjennomføring av lokale klimatiltak, samt økt kompetanse og erfaringsspredning i og mellom kommunene.

Klimasats støtter både prosjekter som gir utslippskutt med det samme, og som bidrar til omstilling som utslippskutt på lengre sikt. Virkningen av Klimasats-ordningen i årene 2016 til 2018 er derfor ikke kvantifisert i tonn, men resultatene er dokumentert gjennom indikatorer. Det er ønskelig å utvikle ytterligere indikatorer for måloppnåelse.

Det er teoretisk overlapp med andre støtteordninger i Enova og i KMD, men det er ikke overlapp i praksis da ordningene har ulik vinkling og det er god dialog mellom forvalterne både før utlysning og i søknadsbehandlingen.

Konsekvenser av å videreføre Klimasats som støtteordning

Miljødirektoratet vurderer at fortsatt økonomisk støtte til klimagassreduksjon og omstilling i kommunene vil medføre gjennomføring av klimatiltak som ellers ikke vil bli gjennomført, gitt dagens virkemidler. En støtteordning vil bidra til å håndtere markedssviktene mangelfull *utvikling av teknologi* og *nettverk*, samt *mangelfull informasjon*. I tillegg vil en støtteordning bygge ned en rekke barrierer knyttet til mangel på kunnskap, kompetanse og ressurser, både i form av arbeidskapasitet og økonomi, bidra til risikoavlastning og være en driver for økt klimaarbeid. En videreføring vil være et sterkt signal om at kommunen er en viktig aktør, og vil bidra til videreutvikling og forberedning av klimaarbeidet gjennom bruk av alle kommunens roller.

Kompetanse om lokale klimatiltak vil også øke i statlig forvaltning, og bidra til bedre veiledning og gode eksempler til kommunene.

En videreføring krever overføringer over statsbudsjettet fremover. Generelt for slike tilskuddsordninger gjelder at det er fare for at færre tiltak iverksettes *uten* slik støtte når det ikke er gitt andre krav eller føringer om ambisjonsnivå. Videre vil det være risiko for at slike ordninger medfører utilsiktet markedstilpasning som igjen gir økte kostnader. Dette tilsier at ordningen fortsatt bør være dynamisk og kunne løpende justeres for å unngå slike ulemper.

Forslag til endringer ved eventuell videreføring av Klimasats

Nedenfor er noen områder Miljødirektoratet mener at en støtteordning kan rette seg enda sterkere mot ved en eventuell videreføring. Det er også mulig å oppskalere antall tiltak i kommunene kraftig dersom ordningen tilføres mere midler enn i dag.

Ordningen kan innrettes slik at den særlig støtter kommunen i rollen som samfunnsutvikler og pådriver som tar ansvar for nødvendig samarbeid mellom ulike aktører på klimaområdet. Ordningen kan også spisses mot arbeidet med å integrere klimahensyn i alle kommunens aktiviteter.

Det ligger et stort potensial for klimagassreduksjon gjennom strategisk bruk av anskaffelser, og ordningen kan justeres slik at den i større grad mobiliserer kommunene til å etterspørre klimaløsninger i anskaffelser.

Klimavennlig areal og transportplanlegging som er viktig for å redusere framtidens transportbehov og utslipp fra utbygging. Miljødirektoratet ønsker å jobbe videre med å finne ut hvilke vilkår slik støtte bør gis på for å sikre ønskede resultater i planlegging.

Tilskudd kan rettes mot utvalgte tiltak, identifisert i Klimakur 2030, der det er vanskelig å finne andre gode og tilstrekkelig effektive virkemidler for å oppnå klimagassreduksjon.

Ordningen kan også innrettes enda mer mot direkte kutt i utslipp fra større kommunale kjøretøy og maskiner. Grensegang mot Enovas ordninger på transport er i så fall nødvendig.

Miljødirektoratets anbefaling

På bakgrunn av erfaringene med støtteordningen som er dokumentert i følgeevalueringen, og det betydelige potensialet for å igangsette flere klimatiltak i kommunene vurderer vi at det er grunnlag for å anbefale at Klimasats videreføres og styrkes.

Det er store positive synergieffekter i at Miljødirektoratet forvalter Klimasats gitt direktoratets samfunnsoppdrag, rolle og oppgaver knyttet til det lokale klimaarbeidet. Vår vurdering er derfor at det er hensiktsmessig at vi fortsatt forvalter en eventuell videreføring.

Miljødirektoratet har andre virkemidler rettet mot den samme målgruppen, både veiledning i statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning, verktøy for lokalt klimaarbeid som utslippsregnskap og regnskap fra arealbruk og arealbruksendringer, og utstrakt formidlingsarbeid gjennom en rekke kanaler. Disse virkemidlene i sammen med prosjektene som får støtte brukes til aktiv kompetansebygging og videreutvikling av det lokale klimaarbeidet på alle forvaltningsnivåene. Videre er tett kontakt med lokalt nivå gjennom Fylkesmannsembetene viktig både for å sikre lokal relevans av tiltakene og styrke Fylkesmannens rolle i klimaarbeidet. Dette er beskrevet nærmere i kapittel 8.

Enova, som en profesjonell tilskuddsforvalter, kan etter Miljødirektoratets vurdering også langt på vei ivareta formålet med Klimasats. Enova har imidlertid ikke de samme synergieffektene i lokalt klimaarbeid som Miljødirektoratet med sine oppgaver, virkemidler og nettverk mot lokalt og regionalt nivå.

Det er videre viktig å sikre at innrettingen av en støtteordning er skreddersydd til kommunenes behov. Disse behovene bør ivaretas dersom Enova skal forvalte en kommunerettet ordning. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 8.

Klimasats ordningen kan også være et viktig virkemiddel for å utløse tiltak som er identifisert gjennom Klimakur 2030.

Etter vår vurdering kan ordningen ved en videreføring med fordel spisses mer mot utvalgte problemstillinger, slik det er foreslått ovenfor og notatets kapittel 9.

Menon Economics har dokumentert at ordningen gir klimagassreduksjon og omstilling i tråd med målsetningene. Det er likevel behov å videreutvikle systemer for å dokumentere effekten av tiltakene.

Alternative eller supplerende virkemidler

Andre virkemidler enn økonomisk støtte kan benyttes for å oppnå klimagassreduksjon og omstilling. En eventuell videreføring og økt satsing på Klimasats vil antagelig også ha større positive effekter dersom satsingen knyttes sammen med andre virkemidler.

For å styrke kommunene ytterligere kan det vurderes å:

- Gi kommunene en tydelig rolle i klimapolitikken – forventninger og verktøy
- Tydeliggjøre og øke det juridiske handlingsrommet, spesielt innenfor plan- og bygningsloven
- Satse på offentlige anskaffelser – sikre etterlevelse og implementering
- Innføre krav til rapportering og såkalt klimaledelse

Se kapittel 12 for utdypning.

Miljødirektoratet stiller gjerne på et møte for å utdype notatet ytterligere og svare på eventuelle spørsmål.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Siri Sorteberg
avdelingsdirektør

Herdis Laupsa
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.